

EIROPAS SAVIENĪBA

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Roņu noteicējs

**Latvijas Dabas fonds
2012**

*Šis "Roņu noteicējs" ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu.
Par noteicēja saturu atbild Latvijas Dabas fonds.*

Baltijas jūrā sastopamas trīs roņu sugas - pelēkais ronis *Halichoerus grypus*, pogainais ronis *Pusa hispida* un plankumainais ronis *Pusa vitulina*. Visu sugu roņi ir īsteni jūras iemītnieki. Dzīves lielāko daļu roņi pavada ūdenī, kur tie barojas galvenokārt ar zivīm. Ārpus ūdens – krastā, uz akmeņiem vai ledus – roņi parasti atpūšas, sildās, dzemdē un baro mazuļus.

Pelēkais ronis ir visbiežākais viesis mūsu piekrastē un arī lielākais no trim Baltijas jūras roņu sugām, pieaudzis tēviņš var sasniegt pat trīs metru garumu un svērt līdz 300 kg. Pogainais ronis ir vismazākais no roņiem un mūsdienās sastopams ļoti reti. Plankumainais ronis galvenokārt uzturas Baltijas jūras rietumu daļā un pie mums konstatēts tikai dažas reizes, un ir uzskatāms kā maldu viesis.

Strauja roņu skaita samazināšanās Baltijas jūrā notika 20. gadsimta vidū pārmērīgu medību un jūras piesārņošanas dēļ. Visā Baltijas jūrā bija palikuši vairs tikai daži tūkstoši roņu. Kopš 1990. gadiem, kad šo dzīvnieku medības tika aizliegtas, roņu skaits pieaug. Tomēr tos vēl arvien apdraud vides piesārņojums, kā arī zvejas ierīces, kurās ieķeras un noslīkst roņi. Pelēkais un pogainais ronis kā apdraudētas sugas ir iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā un Īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Roņu attiecības ar cilvēku ir ļoti pretrunīgas – pavasarī krastā atrasts ronēns spēj iežēlināt ikvienu no mums, turpretī pieaugušie roņi bojā zvejas rīkus un tajos iekļuvušās zivis, turklāt ne reti arī paši iet bojā zvejas rīkos.

Roņu mazuļiem, ja tie izskatās veselīgi un labi paēduši, palīdzība no cilvēka nav nepieciešama. Visticamāk, ka ronēna mamma barojas jūrā un drīz vien to nāks pabarot. Tādēļ, ja, pastaigājoties gar jūras piekrasti, savā ceļā sastop apburošo roņa mazuli, pavēro pa gabalu, bet netraucē to.

Palīdzība vajadzīga tikai ļoti vājam vai savainotam mazulim, bet arī tad vienmēr jāsazinās ar Vides valsts dienestu vai Rīgas Nacionālo zooloģisko dārzu. Roņi ir aizsargājami dzīvnieki un tos aizliegts patvaļīgi pārvietot.

* Sugas aizsardzība: MK noteikumi Nr.396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 1., 2. pielikums (14.11.2000.), saskaņā ar grozījumiem Nr.627, 27.07.2004.

Roņa garums, cm	Sastopamība Baltijas jūrā	Sugas aizsardzība *
-----------------	---------------------------	---------------------

Pelēkais ronis *Halichoerus grypus*

Pelēkais ronis ir sastopams visā Baltijas jūrā, bet to atpūtas un pulcēšanās vietas pārsvarā atrodas jūras ziemeļu un centrālajā daļā; augot roņu skaitam, tie izplatās dienvidu virzienā.

IZSKATS Pelēkais ronis ir Latvijas piekrastē biežāk sastopamais un lielākais no trim Baltijas jūras roņu sugām. Pieauguša tēviņa svars var sasniegt 300 kg, ķermeņa garums – 2,5 m. Mātītes ir par trešdaļu vieglākas. Šis ir garpurna ronis (ar “suņa”profilu) ar lielām nāsīm, kas izvietotas atstatu burta “W” veidā. Galvas profila līnija taisna bez izteikta ieliekuma acu apvidū. Apmatojumam raksturīgi uz gaiši pelēka pamatfona bez noteiktas kārtības izkaisīti regulāras formas tumšāki plankumi. Tēviņi parasti ir tumšāki par mātītēm, var būt pat pilnīgi melni īpatņi.

UZVEDĪBA Dzīvo gan pa vienam, gan baros galvenokārt jūrā atklātajos ūdeņos. Baltijas jūrā bez ledus periodā, it īpaši apmatojuma maiņas laikā aprīlī – maijā, noteiktās vietās uz klinšu saliņām vai akmeņiem veido kolonijas, kurās var būt vairāki simti īpatņu. Kolonijas veido arī uz lieliem ledus gabaliem vaļēja ūdens tuvumā.

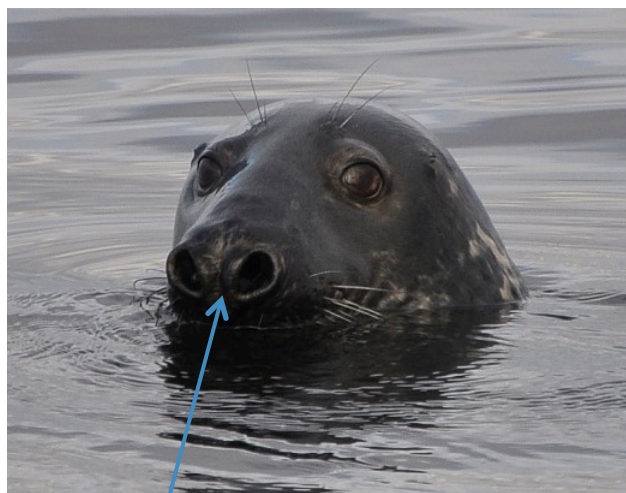
VAIROŠANĀS Monogāms dzīvnieks. Mātīte dzimumgatavību sasniedz 5–6 gadu, tēviņš 6–7 gadu vecumā. Parasti martā – aprīlī piedzimst viens mazulis. Mātītes dzemdē jūrā uz lieliem, peldošiem ledus gabaliem, ja ledus nav, tad uz sauszemes mazo Igaunijas saliņu piekrastē. Jaundzimušā mazuļa garums 75–90 cm, svars 9–12 kg. Mazuli sākumā klāj dzeltenīgi balts embrionāls apmatojums, kas vēlāk nomainās. Pelēkā roņa tēviņi var sasniegt 25 gadu vecumu, bet mātītes – 35 gadus.

BIOTOPS Atklātā jūra un piekrastes ūdeņi.

BARĪBA Silķveidīgās zivis, plekstes, mencas.

garens purns

lielas nāsis, kas
izvietotas atstatu burta
“W” veidā

Foto: Igors Deņisovs

160–250 cm

Bieži, 15 000 roņi

Aizsargājama suga

Pelēkā roņa mazulis.

Foto: Māris Pilāts

Jaunais (dažus mēnešus vecs) pelēkais ronis.

Foto: Igors Deņisovs

Pogainais ronis *Phoca hispida*

Vēsturiski pogainie roņi ir bijusi ļoti izplatīta suga Baltijas jūrā, ziemas laikā, kad jūra bija klāta ar ledu, tie apdzīvoja visu tās ziemeļu un centrālo daļu. Aprēķināts, ka 20. gadsimta sākumā ir bijis apmēram 200 000 Baltijas pogaino roņu, bet intensīvu medību un piesārņojuma ietekmē to skaits ir krietni samazinājies.

IZSKATS Pogainais ronis ir pasaules mazākais ronis – tā ķermeņa garums ir 130–150 cm, svars 50–60 kg. Šis ir īspurna ronis (ar “kaķa” profilu), nāsis tuvu kopā. Galvas profila līnija ar ieliekumu acu apvidū. Apmatojums tumšs ar neregulāras formas gaišākiem gredzenveida plankumiem. Muguras vidusdaļa parasti bez plankumiem.

UZVEDĪBA Dzīvo pa vienam vai nelielās grupās. Pogainais ronis ir uzmanīgāks par pelēko ronī. Veic sezonālas migrācijas. Sugas izdzīvošana ir stipri atkarīga no klimatiskajiem apstākļiem, t.i., ledus biezuma agrā pavasarī, kas pogainajam ronim ir izšķirošs faktors vairošanās laikā, jo atšķirībā no pelēkajiem roņiem, kas savus mazuļus var laist pasaulē arī uz zemes, šie roņi spēj vairoties tikai uz ledus.

VAIROŠANĀS Monogāms dzīvnieks. Mātītes dzimumgatavību sasniedz 4–5 gadu, tēviņi 6–7 gadu vecumā. Mazuļi (parasti viens) dzimts februārī – martā, šajā laikā mātītes izvietošanas samērā izklaidus uz stabiliem ledus gabaliem. Mazuļu dzemdēšanai un zīdīšanai sniegā izveido alas, kam ir izeja tieši ālīņģī. Jaundzimušā mazuļa garums 60 cm, masa 5–6 kg. Mazuli sākumā klāj balts embrionālais apmatojums, kas vēlāk nomainās. Pogaino roņu mūža ilgums var sasniegt 40 gadus, bet parasti tie dzīvo 25–30 gadus.

BIOTOPS Galvenokārt piekrastes ūdeņi, nereti iepeld upju grīvās.

BARĪBA Nelielas, masveidā sastopamas zivis un vēži.

Īss purns,
nāsis tuvu
kopā

Foto: Igors Deņisovs

100–150 cm

Reti, 8 000–9 000 roņi

Aizsargājama suga

Plankumainais ronis *Pusa vitulina*

Baltijas jūrā Dānijas un Zviedrijas D piekrastē mīt ~ 400 īpatņu liela populācija. Latvijā iespējama atsevišķu īpatņu parādīšanās un līdz šim konstatēts tikai pāris reizes. Piemēram, 1992. gadā, pie Buļļiem atrasts krastā izskalots, visticamāk murdā noslīcis, plankumainais ronis.

IZSKATS Vidēja lieluma ronis, pieauguša tēviņa svars var sasniegt 50–150 kg, ķermeņa garums 1,2–1,6 m, maksimāli līdz 1,8 m. Tēviņš nedaudz lielāks par mātīti. Zobi samērā lieli, dzerokļiem 2-3 virsotnes, tie novietoti ieslīpi pret žokļu garenasi. Apmatojuma krāsa vai nu izteikti plankumaina – vai arī ķermeni klāj neskaidri, izplūduši tumši plankumi. Nāsis izvietotas burta “V” veidā. Galvas profila līnija ar ieliekumu acu apvidū.

UZVEDĪBA Parasti uzturas krasta tuvumā.

VAIROŠANĀS Monogāms dzīvnieks. Mātītes dzimumgatavību sasniedz 5–6 gadu, tēviņi 6–7 gadu vecumā. Viens mazulis dzimts jūnijā – augustā, to dzemdē un zīda krastā, parasti uz nelielām salām. Jaundzimušā mazuļa garums 70–85 cm, masa 8–10 kg. Mazulis piedzimst bez embrionālā apmatojuma, t.i. jau ar tādu pašu raupji pelēku apmatojumu kā pieaugušam dzīvniekam. Mūža ilgums 25–30 gadi.

BIOTOPS Piekrastes ūdeņi.

BARĪBA Galvenokārt bentiskās zivis.

Nāsis
izvietotas
burta “V”
veidā

Foto: Mike Baird/[flicker.com](https://www.flickr.com/photos/mikebaird/)

120–160 cm

Ļoti reti, atsevišķi īpatņi

Nav aizsargājama

Izmantotā literatūra:

Vītiņš M. 2012. Roņi un zveja. Informatīvais izdevums: [Zivju lapa](#), Nr.1. LLKC. 6.-8.

Pilāts V. 1997. Pelēkais, plankumainais, pogainais ronis. Grām.: Kavacs G. (red.) Latvijas Daba. Enciklopēdija. IV sējums. 256. lpp.

Pilāts V. 1996. Roņi un delfīni mums līdzās. Gandrs.